

ΔΙΑΜΟΡΦΩΝΕΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ;

Με αισιοδοξία στο 2018

Με αφορμή την παρουσίαση της έρευνας του ΙΟΒΕ σχετικά με την επιχειρηματικότητα πρώιμων σταδίων, ο γενικός διευθυντής του Ιδρύματος, καθηγητής Νίκος Βέττας, μιλά στην «Εφ.Συν.» σχετικά με το οικονομικό κλίμα, τις ευκαιρίες που παρουσιάζουν οι κλάδοι της οικονομίας, το τραπεζικό σύστημα και τις προοπτικές της οικονομίας. Στο τέλος της χρονιάς, ο καθηγητής δηλώνει «ανήσυχος αισιόδοξος» για το 2018, εξηγώντας ότι σε μακροχρόνιο ορίζοντα η χώρα έχει σημαντικά πλεονεκτήματα που σχετίζονται με τα ιστορικά και γεωγραφικά της χαρακτηριστικά αλλά και γιατί μπορεί να επωφεληθεί σημαντικά από τις τεχνολογικές εξελίξεις, μόνο όμως αν κάνει περισσότερο ανοιχτούς τους θεσμούς και τις αγορές της ώστε να εξελιχθεί σε σημαντικό κόμβο στην περιοχή. «Όσο μειώνεται σταδιακά η ακραία μακροοικονομική αβεβαιότητα, μπορούμε να αισιοδοξούμε» εξηγεί στην «Εφ.Συν.» ο κ. Βέττας. «Από την άλλη, οι λόγοι της ανησυχίας μου σχετίζονται τόσο με εξωγενείς όσο και με εσωτερικούς παράγοντες. Οι αγορές κεφαλαίου και προϊόντων έχουν ανεβεί διεθνώς το τελευταίο διάστημα και η πορεία αυτή δεν θα κρατήσει για πάντα, με τον κίνδυνο να πιεστούν μελλοντικά τόσο οι εξαγωγές όσο και το κόστος δανεισμού για τη χώρα. Οι σημαντικότεροι λόγοι ανησυχίας, όμως, σχετίζονται με το εσωτερικό, όπου υπάρχουν ακόμη βαθιές παθολογικές που ταλαιπωρούν την ελληνική οικονομία, όπως η κυριαρχία του κράτους ως κέντρου της οικονομικής ζωής και η ακραία αντιπαλότητα και ένταση που δεν επιτρέπει τις απαραίτητες συναινέσεις σχετικά με τις τομές που πρέπει να γίνουν».

● **Πριν από λίγες μέρες, το ΙΟΒΕ παρουσίασε την ετήσια έρευνά του σχετικά με την επιχειρηματικότητα στη χώρα μας. Πώς θα μπορούσαμε να αποτυπώσουμε την εικόνα της επιχειρηματικότητας σήμερα, ιδιαίτερα σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες;**

Πρόκειται για την ετήσια έκθεση που πραγματοποιεί το ΙΟΒΕ, η οποία μελετά την πρόωξη και νέα επιχειρηματικότητα, μάλιστα με την ίδια μεθοδολογία και ως μέρος του παγκόσμιου δικτύου Global Entrepreneurship Monitor. Η φετινή έρευνα καταγράφει ορισμένες θετικές εξελίξεις. Ωστόσο, οι κύριες εξελίξεις είναι αρνητικές, παρά το γεγονός ότι το ευρύτερο κλίμα στην οικονομία είναι φέτος ελαφρά βελτιωμένο. Τα δεδομένα αποτυπώνουν πως εντείνονται προβλήματα που παρουσιάζει η επιχειρηματικότητα στη χώρα μας εδώ και χρόνια. Κατ' αρχάς, καταγράφηκε το 2016 συ-

Ο Νίκος Βέττας

νολικά κάμψη στη νέα επιχειρηματικότητα, στο ξεκίνημα δηλαδή νέων επιχειρήσεων. Επίσης, παρατηρείται στροφή στην περισσότερο ελαφριά επιχειρηματικότητα, όπως το λιανικό εμπόριο. Τέλος, υπάρχει στροφή στην επιχειρηματικότητα ανάγκης, με την έννοια ότι ο επιχειρηματίας επιλέγει τη δραστηριότητα μόνο με γνώμονα την έλλειψη άλλων επιλογών. Κατά συνέπεια, ο κυρίαρχος τύπος επιχειρηματικότητας που έχουμε δεν επιτρέπει βελτίωση στην παραγωγική δομή. Μακροοικονομικά, η φετινή ανάκαμψη από τη μια οφείλεται στο ότι ξεκινάμε από χαμηλή βάση και από την άλλη σχετίζεται και με την ισχυρή ανάπτυξη των Ευρωπαίων εμπορικών εταίρων μας. Δεν σχετίζεται, δυστυχώς, με βελτίωση στα χαρακτηριστικά των νέων επιχειρήσεων. Να σημειώσω όμως στα θετικά σημεία που καταγράφει η μελέτη μας, τη στροφή προς μεγαλύτερη χρήση και αξιοποίηση νέων τεχνολογιών, ψηφιακών ή άλλων, και την πιο έντονη αναζήτηση για νέα χρηματοδοτικά εργαλεία και τρόπους προώθησης της επιχειρηματικότητας. Γενικά, πάντως, η εικόνα της μικρής και νέας επιχειρηματικότητας δεν είναι ιδιαίτερα ευοίωνη και το γεγονός αυτό θα πρέπει να μας προβληματίσει.

● **Ποια είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις που δημιουργούνται στη χώρα μας;**

Το πρώτο πρόβλημα είναι η πρόσβαση των επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση. Αυτό σχετίζεται, φυσικά, με τη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος και τους κινδύνους που υπάρχουν. Δεν δίνουμε, μου φαίνεται, αρκετή σημασία στο ότι οι τράπεζες στη χώρα δεν λειτουργούν πια όπως πριν από το καλοκαίρι του 2015. Οι έλεγχοι κεφαλαίων ισχύουν ακόμη, οι καταθέσεις κινούνται σε χαμηλά επίπεδα και γενικά δεν έχει επανέλθει η εμπιστοσύνη. Ως αποτέλεσμα, η δυνατότητα δανεισμού είναι περιορισμένη ακόμη και προς επιχειρήσεις που έχουν να παρουσιάσουν αξιολογικά σχέδια. Η χώρα μας

δανείζεται με μεγάλη επιβάρυνση έναντι άλλων χωρών, όπως ακόμη και η Πορτογαλία, και αντίστοιχα οι επιχειρήσεις επιβαρύνονται έντονα. Το δεύτερο πρόβλημα είναι η θεσμική αντιμετώπιση της επιχειρηματικότητας από τη δημόσια διοίκηση και η επιβάρυνσή της από τη φορολογία και το Ασφαλιστικό. Η χώρα μας ειδικότερα «τιμωρεί» τη διάθεση για επιχειρηματικό ρίσκο και θέτει φραγμούς στην καινοτομία μέσα από το πτωχευτικό σύστημα αλλά και την πολυνομία. Τρίτο και σημαντικό πρόβλημα είναι η έλλειψη επαρκούς διασύνδεσης ανάμεσα στο εκπαιδευτικό μας σύστημα και τις επιχειρήσεις. Ετσι, σε σχέση με άλλες χώρες, η επιχειρηματικότητα συνήθως αναπτύσσεται από άτομα με χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο και τάση για καινοτομία. Το τελευταίο ζήτημα είναι η μακροοικονομική αβεβαιότητα στη χώρα, η οποία μπορεί να μειώνεται αλλά με πολύ αργό ρυθμό. Ας παρατηρήσουμε πως οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες πηγαίνουν πολύ καλύτερα και στα τέσσερα αυτά ζητήματα.

● **Κάνοντας τον απολογισμό της χρονιάς που κλείνει σε λίγες μέρες, πώς αποτιμάτε την εικόνα της επιχειρηματικής οικονομίας στο κλείσιμο του 2017;**

Το 2017 φαίνεται να πήγε καλά, με την έννοια του περιορισμού των δημοσιονομικών ελλειμμάτων. Ωστόσο, ήταν ένα έτος απογοητευτικό σε ό,τι αφορά τον ρυθμό μεγέθυνσης. Θυμηθείτε πως ο στόχος που είχε τεθεί αρχικά ήταν να τρέξει η οικονομία με 2,7% και τελικά φαίνεται ότι με δυσκολία θα προσεγγίσει το 1,5%, ένα αρκετά χαμηλότερο ποσοστό από την υπόλοιπη Ευρώπη. Σε ό,τι αφορά τις συνθήκες για επιχειρηματικότητα υπήρξαν κάποιες θετικές εξελίξεις. Ειδικότερα, όσο προχωρά η εφαρμογή του προγράμματος, η αβεβαιότητα για την οικονομία μειώνεται. Όμως, η πρόοδος που έχει γίνει στα δομικά, ιδίως στην εξομάλυνση του τραπεζικού συστήματος και στη δημόσια διοίκηση, ήταν πραγματικά πολύ αργή.

● **Μιλώντας για το τραπεζικό σύστημα, ποιο αναμένεται να είναι το τραπεζικό περιβάλλον στη χώρα μας μέσα στο 2018 που πολλοί αναμένουν να είναι ιδιαίτερα κρίσιμο για τον χώρο;**

Τη χρονιά που πέρασε το τραπεζικό σύστημα δέχτηκε πιέσεις οι οποίες σχετίζονται άμεσα με τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και τη μη επίτευξη ενός υψηλού ρυθμού μεγέθυνσης στην οικονομία. Για να σταθεροποιηθούν οι τράπεζες, που είναι κρίσιμης σημασίας, θα πρέπει να αρχίσει να τρέχει η οικονομία. Η επαναφορά στην εμπιστοσύνη στο τραπεζικό σύστημα δεν θα συμβεί αν δεν προηγηθούν εύρωστοι ρυθμοί ανάπτυξης για δυο-τρία χρόνια. Λειτουργικά, οι τράπεζες στη χώρα μας έχουν εκσυγχρονιστεί σε σημαντικό βαθμό, έχουν μειώσει το κόστος τους ενώ παρακολουθούν τις σχετικές θεσμικές ευρωπαϊκές εξελίξεις. Παρ' όλα αυτά βρίσκονται σε σημείο που δεν δικαιολογείται κανενός είδους εφυσασμός, ακριβώς το αντίθετο. Είναι το σημείο εκείνο της οικονομίας όπου η έλλειψη εμπιστοσύνης επιδρά με πιο απόλυτο και άμεσο τρόπο.

● **Ποιοι είναι οι κλάδοι που παρουσιάζουν σημαντικές επενδυτικές ευκαιρίες μέσα στη νέα χρονιά;**

Οι επενδύσεις έχουν συμπιεστεί από την αρχή της κρίσης σε τέτοιο βαθμό που, απλώς και μόνο λόγω της ανάγκης κάλυψης του παραγωγικού κενού, υπάρχουν σήμερα ευκαιρίες σε όλους σχεδόν τους κλάδους. Ακόμη και ο κλάδος των κατασκευών, που είχε ανέβει πάρα πολύ τις δεκαετίες πριν από την κρίση, σήμερα παρουσιάζει ευκαιρίες με δεδομένη τη μείωση των τιμών αλλά και την ανάγκη ανακαίνισης των παλαιών κτιρίων. Σε βραχυχρόνιο ορίζοντα, πάντως, οι τρεις τομείς όπου με βεβαιότητα μπορεί κανείς να μιλήσει για προοπτικές άμεσης ανάπτυξης είναι οι εξής:

■ ο τουρισμός και οι συνδεδεμένες με αυτόν δραστηριότητες,

■ ο πρωτογενής τομέας και τα τρόφιμα, όπου υπάρχει πολύ μεγάλο περιθώριο εξαγωγών,

■ οι μεταφορές και τα logistics, ιδίως μετά την ανάπτυξη των νέων υποδομών σε αεροδρόμια, λιμάνια και άλλα.

Σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, όμως, είναι κυρίως οι κλάδοι που βασίζονται στο ανθρώπινο κεφάλαιο που μπορούν να έχουν τις πιο ισχυρές προοπτικές στη χώρα μας. Σε αυτό το πλαίσιο, η σύγχρονη μεταποίηση, οι ψηφιακές τεχνολογίες, η παραγωγή υπηρεσιών στον ναυτιλιακό, ασφαλιστικό και τραπεζικό χώρο μπορούν να είναι πολύ σημαντικές. Γι' αυτό τον λόγο πρέπει άμεσα να δρομολογηθεί πρόοδος, και όχι οπισθοδρόμηση, στο εκπαιδευτικό μας σύστημα.

«Όσο μειώνεται σταδιακά η ακραία μακροοικονομική αβεβαιότητα, μπορούμε να αισιοδοξούμε. Από την άλλη, οι λόγοι της ανησυχίας μου σχετίζονται τόσο με εξωγενείς όσο και με εσωτερικούς παράγοντες»

